Opracowanie: Fundacja Młodzi Ludziom

PRAWO KARNE – ODPOWIEDZIALNOŚĆ ORAZ PROFILAKTYKA.

Fundacja Młodzi Ludziom

Niniejsze opracowanie stanowi kompendium informacji dla wszystkich osób chcących poszerzyć swoją wiedzę z zakresu przedstawionych poniżej zagadnień i jego głównym celem jest uniknięcie negatywnych konsekwencji braku pełnej świadomości obowiązującego w naszym kraju sytemu prawnego oraz przedstawienie nasilających się obecnie w społeczeństwie zagrożeń oraz zjawisk patologicznych. Kluczem doboru poruszanych zagadnień są zebrane doświadczenia prawników oraz doradców obywatelskich udzielających porad w punktach nieodpłatnych porad prawny oraz obywatelskich prowadzonych przez Fundację Młodzi Ludziom, a więc:

1. Przemoc domową – str. 3

2. Odpowiedzialność nieletnich – str. 10

3. Groźba karalna – str. 15

4. Mobbing – str. 19

5. Zapobieganie oszustwom – str. 22

Przemoc domowa jako istotny problem dzisiejszych czasów

Czasy pandemii to sytuacja z jaką się dotychczas nie zetknęliśmy. Konieczność izolacji w miejscu zamieszkania, brak możliwości jego opuszczenia, zdalna nauka i zdalna praca spowodowały, iż stosunki rodzinne, wzajemne oddziaływania na siebie członków rodziny zostały poddane licznym próbom. W części przypadków izolacja i wspólne spędzanie czasu spowodowały zacieśnienie więzi rodzinnych, niestety w dużej części przebywanie ze sobą dwadzieścia cztery godziny na dobę i siedem dni w tygodniu ujawniły i nasiliły dysfunkcje w działaniu rodziny. Strach przed przyszłością, zachorowaniem, utratą pracy, połączony z brakiem swobody, prywatności, własnej przestrzeni, koniecznością wykonywania pracy w domu i nadzorowania nauki zdalnej dzieci spowodowały gwałtowny wzrost liczby zgłoszeń dotyczących przypadków przemocy domowej.

W polskim porządku prawnym mamy do czynienia z konkretną definicją tej przemocy znajdujące się w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie według której przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Co oznacza to w praktyce? – przemoc domowa to sytuacja gdy członek rodziny, mąż, żona lub inna osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca próbuje zdominować fizycznie lub psychicznie, ekonomicznie, drugiego partnera, dzieci, rodziców, dziadków, teściów itp., używając swojej przewagi fizycznej, gróźb, szantażu, w celu zranienia moralnie lub fizycznie.
Żebyśmy mogli mówić o przemocy muszą być spełnione te warunki - musi być działanie lub zaniechanie które jest umyślne, musi naruszać dobra członków rodziny (osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących).

Łatwo określić czym jest ”działanie”, czym jest jednak „zaniechanie” ? – to sytuacja w której powinniśmy spełniać jakieś obowiązki, np. obowiązek opieki nad członkiem rodziny wspólnie z nami zamieszkującym a tego obowiązku nie wykonujemy.

Przemoc domowa charakteryzuje się tym, że:

- Jest intencjonalna – przemoc jest zamierzonym działaniem lub zaniechaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary.
- Siły są nierównomierne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy. Ta słabość i ta siła dotyczą różnych pól – może to być siła fizyczna, psychiczna czy ekonomiczna.
- Narusza prawa i dobra osobiste – sprawca wykorzystuje przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku, spokoju ,wolności itd.).
- Powoduje cierpienie i ból fizyczny, poczucie krzywdy– sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody.

Przykłady przemocy domowej - należy pamiętać że w przemocy dochodzi do tzw. eskalacji zachowań – często przemoc pojawia się jako drobne zachowania, ale z czasem zachowania sprawcy znacznie się nasilają:

Eskalacja zachowań :

- Zachowania werbalne - krzyki, drwiny, oskarżanie, wyzwiska, werbalne groźby; gdy ofiara nie reaguje w sposób stanowczy pojawiają się następne mocniejsze objawy przemocy.
- Przemoc finansowa – pozbawianie środków finansowych, ograniczenie dostępu do wspólnych pieniędzy, ograniczenie dostępu do rachunku bankowego, wyłączaniem telefonu, zabraniem samochodu.
- Naciski - grożenie popełnieniem samobójstwa, grożenie zabraniem dzieci, złożeniem na ofiarę skargi do instytucji socjalnych).
- Brak szacunku: ustawiczne upokarzanie ofiary przy innych.
- Izolowanie: podsłuchiwanie lub blokowanie rozmów telefonicznych, instruowanie dokąd wolno i dokąd nie wolno chodzić ofierze, kontrolowanie czasu np. zakupów, uniemożliwianie lub ograniczanie kontaktów z rodziną, wybieranie przyjaciół.
- Nękanie: śledzenie i sprawdzanie ofiary, otwieranie listów, ustawiczne sprawdzanie, z kim ofiara się kontaktuje.
- Groźby: agresywne zachowania, zastraszanie ofiary, niszczenie jej rzeczy, tłuczenie przedmiotów, walenie w ściany, grożenie zabiciem lub skrzywdzeniem ofiary albo dzieci.
- Przemoc seksualna: zmuszanie siłą do współżycia współżycie wtedy, gdy ofiara tego nie chce, upokarzające traktowanie członka rodziny z powodu orientacji seksualnej.
- Przemoc fizyczna: bicie , szarpanie, plucie.

Osoby dopuszczające się przemocy zwykle zachowują się na inaczej na zewnątrz, poza środowiskiem domowym, niż na osobności, maskują swoje zachowania. Czasem trudno jest uwierzyć, że ktoś, kto zachowuje się publicznie przyzwoicie, może nieludzko traktować swoją rodzinę. Obawa, że inni nie uwierzą, może dodatkowo utrudnić decyzję o zwróceniu się o pomoc. Często trudno jest ofierze zgromadzić dowody na tę przemoc. Najbliżsi, którzy nie byli świadkami przemocy są zaskoczeni, często nie chcą w to uwierzyć, a sprawca ma dobrą opinię w rodzinie, w środowisku i w pracy.
Powszechnie uważa się że najczęstszymi ofiarami przemocy są kobiety, kolejnymi dzieci ale dotyczy ona wszystkich.

Należy pamiętać że przemoc domowa jest przestępstwem. Przestępstwo to znane jest w polskim kodeksie karnym jako przestępstwo znęcania się nad rodziną.

Co może zrobić osoba będąca ofiara przemocy?

Tu należy rozróżnić dwa zachowania – nazwijmy je **„nagłe" i „przewlekłe".**

Nagłe to takie kiedy jest realne zagrożenie bezpieczeństwa, gdy zaczyna się atak fizyczny, natychmiast stosuj ucieczkę od sprawcy, oddal się od zagrożenia, wraz z innymi członkami rodziny i wezwij policję.

Pod jaki numer dzwonisz?

- 112 – ogólny numer alarmowy. Pracownik numeru przekieruje twoje zgłoszenie do odpowiednich służb ratunkowych – policji, straży pożarnej lub pogotowia ratunkowego.
- 997 – numer alarmowy policji. Dodzwaniamy się bezpośrednio do najbliższej jednostki.

Numery alarmowe 112 i 997 są czynne całą dobę.

Co się stanie po takim zawiadomieniu?
Gdy policja przyjedzie, w zależności od sytuacji, może:

- zatrzymać osobę, która stosuje przemoc – gdy przestępstwo zostało popełnione, jest w toku, albo sytuacja wskazuje na realne zagrożenie jego popełnienia,
- zabezpieczyć ślady i dowody przestępstwa
- rozpocząć procedurę Niebieskiej Karty;

Już podczas tej można powiedzieć policjantowi, że chcemy złożyć zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

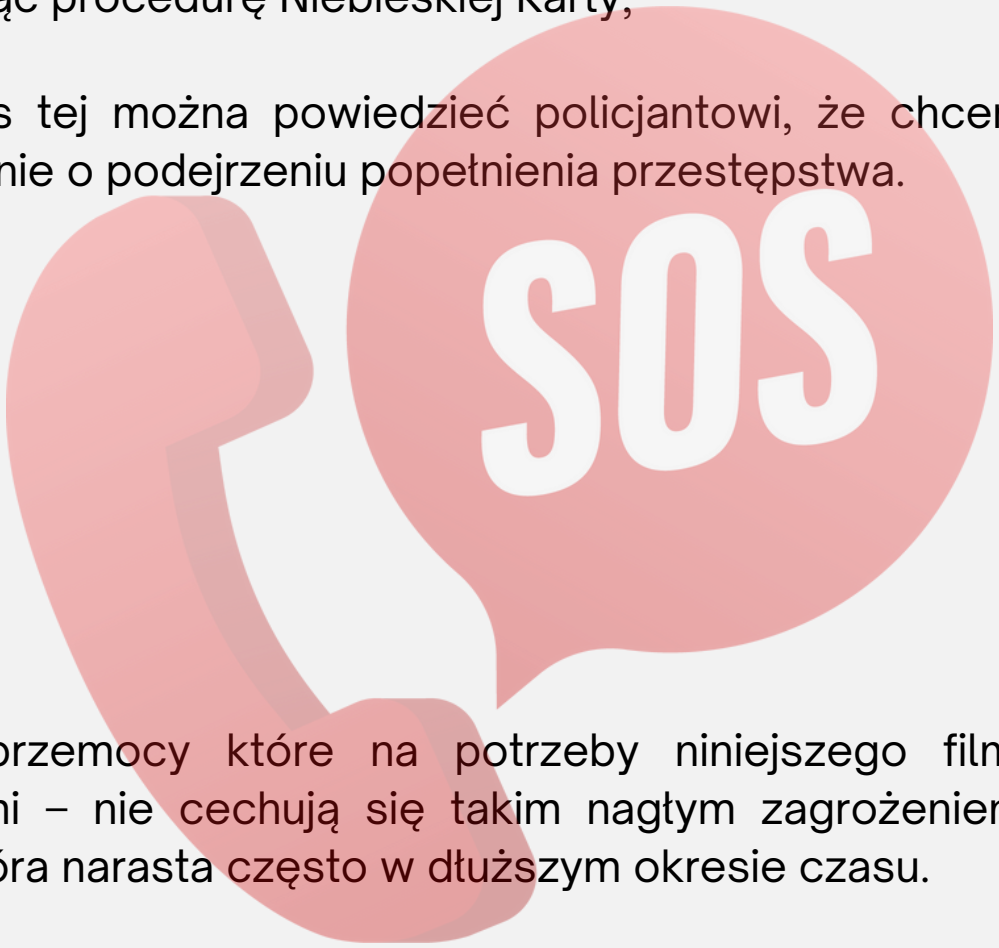

Przypadki przemocy które na potrzeby niniejszego filmu nazwę przewlekłymi – nie cechują się takim nagłym zagrożeniem. Jest to przemoc która narasta często w dłuższym okresie czasu.

Ofiara często potrzebuje czasu żeby przełamać swój opór przed ujawnieniem swojej krzywdy.

W takim przypadku można najpierw można skontaktować się z „Niebieską Linią" pod numerem **800 120 002** – konsultanci pomogą ci, powiedzą ci, co najlepiej zrobić w twojej sytuacji. Niebieska linia jest bezpłatna i czynna całą dobę.

Pamiętaj, Niebieska Linia to nie jest numer alarmowy!

Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa możesz również złożyć samodzielnie w dowolnym momencie. Skontaktuj się z najbliższym komisariatem policji.

Rozróżniamy „zawiadomienie o przestępstwie znęcania" się od wszczęcia procedury Niebieskiej Karty.

Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa powoduje wszczęcie postępowania wyjaśniającego i w przypadku gdy w toku tego postępowania zostanie ujawnione to przestępstwo to sprawcy zostaną przedstawione zarzuty a później zostanie przesłany do sądu akt oskarżenia.

Gdy składamy wniosek o wszczęcie procedury Niebieskiej Karty, to tak jakbyśmy wnosili o obcięcie naszej rodziny ochroną i pomocą.

Najpierw policjant sporządzi protokół, wypełnia wraz z ofiarą specjalny formularz. Procedura ta powoduje zaangażowanie szeregu instytucji, które współpracują ze sobą i pomagają osobom dotkniętym tą przemocą.

W skład zespołu Niebieskiej Karty wchodzą:
- policja,
- psycholog,
- pracownik społeczny,
- może wejść lekarz jeżeli jest to konieczne,
- pedagog;

Zespół ten nie tylko przeprowadza wywiad z ofiarami sprawcami przemocy ale również przygotowuje plan pomocy ofiarom przemocy.

Praca zespołu to nie tylko praca z ofiarami przemocy – np. wizyty u lekarza, konsultacje z psychologiem, pomoc terapeuty, ale również praca ze sprawcą – wskazanie mu sankcji za stosowanie przemocy ale również praca z psychologiem czy pomoc np. w terapii uzależnień.

Jednym ze środków wprowadzonych ustawowo mającym chronić ofiary przemocy jest nakaz okresowego opuszczenia lokalu mieszkalnego przez sprawcę.

Art. 275a. KPK
§ 1.
Tytułem środka zapobiegawczego można nakazać oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej okresowe opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

Nakaz wydaje się na 3 miesiące, ale sąd może zadecydować o dalszym przedłużeniu tego okresu.
Jeżeli wskutek postępowania wynikającego z zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa zostanie sprawca zostanie uznany za winnego sąd może orzec karę pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat, a z przypadku gdy doszło do szczególnego okrucieństwa sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Odpowiedzialność nieletniego.

Powstaje pytanie kiedy młody człowiek jest jeszcze „dzieckiem” w rozumieniu prawa a kiedy zaczyna się jego osobista odpowiedzialność, czy zawsze odpowiedzialność ta jest pełna tak jak dorosłego człowieka czy przechodzi jakieś” etapy”. Na te pytania znajdą się odpowiedzi w niniejszym artykule.

W polskim prawie pojawiają się różne określenia dotyczące osób młodych, w zależności od tego z jakim prawem mamy do czynienia. Słowo „nieletni” pojawia się w prawie karnym i o takim aspekcie będzie niniejszy artykuł.

Zgodnie z kodeksem nieletnim jest osoba która w momencie popełnienia czynu zabronionego nie ukończyła 17 lat.

Moment popełnienia czynu to ten moment w którym sprawca działał lub zaniechał działania a był do niego zobowiązany W przypadku nieletnich zwykle mówimy raczej o momencie działania. Czyli badamy wiek nieletniego w chwili dokonania czynu – np. w chwili kradzieży.

Ten wiek determinuje dalszy sposób postępowania z młodym człowiekiem, przez organy państwa.

Do ukończenia 13 r.ż. dziecko nie mam tzw. zdolności prawnej. Czyli osoby takie w zasadzie nie odpowiadają w ogóle osobiście za swoje czyny zarówno na gruncie prawa cywilnego jak i karnego.

Pomiędzy 13 a 17 r.ż. młody człowiek który dokonuje czynu zabronionego zostaje objęty ustawą o postępowaniu w sprawach nieletnich. Czyli ciągle jest traktowany jak „nieletni" ale prawo dopuszcza jego odpowiedzialność osobistą za czyny karalne (przestępstwa i wykroczenia). Inne są sposoby postępowania przed sądem i inne zasady karania niż osób dorosłych, ale istnieje tu już odpowiedzialność za dokonane czyny.

Po skończeniu 17 r.ż pojawia się „zwykła" odpowiedzialność karna, tak jak u osoby pełnoletniej, choć w okresie między 17 a 18 r.ż. sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze lub poprawcze przewidziane dla nieletnich – jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.

Każdorazowo sąd ocenia wszystkie te okoliczności i jeżeli widzi, że środki poprawcze i lecznicze spełnią swój cel, czyli dadzą szanse młodemu człowiekowi na to żeby nie powrócił już do przestępstwa to powinien w pierwszej kolejności zastosować środki wychowawcze. Jest to metoda na to żeby młodemu człowiekowi „dać szansę" na poprawę zachowania w przyszłości.

Jednak jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności „jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne, to kodeks karny dopuszcza możliwość odpowiedzialności dopuszcza za niektóre przestępstwa odpowiedzialność karną nieletnich po ukończeniu 15 roku życia.

Przestępstwa za jakie można zastosować taką „zaostrzoną" odpowiedzialność :

- zabójstwo,
- spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
- spowodowanie zagrożenia życia lub zdrowia wielu osób albo mienia w wielkich rozmiarach,
- przejęcie podstępem lub siłą kontroli nad statkiem wodnym lub powietrznym,
- sprowadzenie katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym zagrażającej życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach,
- zgwałcenie (gwałt zbiorowy, wobec osoby poniżej 15. roku życia oraz rodzeństwa) oraz gwałt ze szczególnym okrucieństwem,
- użycie broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszczenie się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego, jeśli nastąpił skutek w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu funkcjonariusza publicznego,
- wzięcie lub przetrzymywanie zakładnika w celu zmuszenia organu państwowego lub samorządowego, instytucji, organizacji, osoby fizycznej lub prawnej albo grupy osób do określonego zachowania się,
- kradzież z użyciem przemocy;

Są to przestępstwa o „dużym ciężarze" a postawa sprawcy która mimo wcześniej zastosowanych środków wychowawczych, leczniczych i poprawczych nie poprawiła się, czyli brak jest pozytywnych rokowań co do poprawy zachowania sprawcy.

W prawie polskim pojawia się również pojęcie „młodociany” czyli osoba która w chwili popełnienia czynu zabronionego nie osiągnęła 21 lat i w chwili orzekania przez sąd I instancji nie osiągnęła 24 r.ż.

Za swoje czyny nieletni odpowiada przed sądem rodzinnym (jest to zasadą) ale może też odpowiadać przed sądem karnym, w szczególności gdy popełni jeden z czynów wymienionych powyżej.

Należy pamiętać, że wszczęcie postępowania wobec nieletniego obliguje sąd do ustanowienia mu obrońcy, obrońca może występować już w postępowaniu wyjaśniającym czyli w czasie pierwszych przesłuchań przez organy ścigania.

Przesłuchanie przez Policję odbywa się w obecności rodziców lub opiekunów albo obrońcy, nauczyciela, wychowawcy czy pedagoga szkolnego.

Kary jakie może zastosować sąd rodzinny:

Sąd może zastosować środki wychowawcze, środek poprawczy lub środki leczniczo – wychowawcze.

I.Środki poprawcze

Środkiem poprawczym jest umieszczenie małoletniego w zakładzie poprawczym. Ten środek można zastosować wobec małoletniego, który w chwili popełnienia czynu zabronionego ukończył 13 lat i tylko w przypadku gdy sąd uzna, że inne środki nie spełniłyby roli w postaci resocjalizacji małoletniego.

II.Środki wychowawcze

Jeżeli zostanie wykazane, że małoletni dopuścił się czynu zabronionego sąd może zastosować następujące środki wychowawcze (wymienione od najłagodniejszego) :

- upomnienie,
- zobowiązanie do określonego postępowania (naprawienia wyrządzonej szkody, wykonania wskazanych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki, do uczestniczenia w określonych zajęciach terapeutycznych, do powstrzymania się od określonego zachowania lub powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach, do zaniechania używania alkoholu),
- nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekunów,
- nadzór kuratora,
- przepadek rzeczy,
- umieszczenie w rodzinie zastępczej, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, socjoterapeutycznym lub szkolno-wychowawczym.

III. Środki leczniczo – wychowawcze

Te środki sąd zasądzi, gdy u podstawy zachowania nieletniego będzie leżała przyczyna natury „medycznej", tzn. gdy zostanie stwierdzone, że nieletni jest upośledzony umysłowo, chory psychicznie, ale również gdy u podłoża zachowania znajdą się uzależnienia od alkoholu czy środków odurzających.

W takim przypadku sąd zasądza wobec małoletniego umieszczenie w zakładzie leczniczym w szczególności w szpitalu psychiatrycznym.
Jeżeli sprawca czynu jest upośledzony umysłowo w stopniu znacznym, sąd może skierować go do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Sąd rodzinny może również zobowiązać rodziców lub opiekunów małoletniego do poprawy mu warunków wychowawczych bytowych lub zdrowotnych nieletniego a także do współpracy ze szkołą do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno – pedagogiczną, lekarzem lub zobowiązać rodziców lub naprawienia szkody w całości lub w części.

Groźba karalna

Przestępstwo to przewidziane jest w kodeksie w Art. 190 k.k.
§ 1. Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Oznacza to, że groźba karana jest przestępstwem.
Przestępstwo to polega na grożeniu innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby jej najbliższej. Warunkiem niezbędnym aby można było mówić o przestępstwie groźby karalnej jest to, że to grożenie musi wywołać w pokrzywdzonym realną obawę ze zostanie spełniona.
Ta realna obawa spełnienia jest dość subiektywna, jednak polega na tym, że sam pokrzywdzony, który dokonuje oceny swojej sytuacji traktuje te groźby jako realne, możliwe do spełnienia, wywołujące strach. Adresat groźby nie musi mieć pewności, że dojdzie do realnego spełnienia groźby. Do przestępstwa dochodzi gdy przewiduje i obawia się, że zapowiadane zdarzenie faktycznie nastąpi, że sprawca spełni swoje groźby.
Jeżeli zachowanie sprawcy takiej obawy nie wywołuje, nie ma tu mowy o przestępstwie groźby karalnej, co najwyżej o przestępstwie usiłowania takiego przestępstwa.

Każdorazowo ważna jest intencja sprawcy i stan wywołany u pokrzywdzonego.

Groźby karalne mogą być formułowane w różny sposób:

- Słownie czyli w sposób bezpośredniej wypowiedzi do osoby do której są kierowane, również w czasie rozmowy telefonicznej.
- Pisemnie – wiadomości e-mail, sms-y, listy.
- Może to być nawet gest.

W groźbach tych sprawca zawiera zapowiedź aktu przemocy w stosunku do pokrzywdzonego lub osoby mu najbliższej, zniszczenia mienia, bądź ujawnienia kompromitujących, poufnych informacji, oczywiście pod warunkiem, że takie ujawnienie narusza przepisy prawa.

Należy wskazać, że przestępstwo to ma charakter umyślny.
Adresatem groźby nie może być osoba prawna, gdyż ze swojej natury nie może odczuwać obawy (strachu, lęku), natomiast może nią być osoba fizyczna reprezentująca osobę prawną.

Nie każda groźba stanowi przestępstwo.
Nie stanowi groźby zapowiedź spowodowania postępowania karnego lub innego postępowania, w którym może zostać nałożona administracyjna kara pieniężna, jeżeli ma ona jedynie na celu ochronę prawa naruszonego przestępstwem lub zachowaniem zagrożonym administracyjną karą pieniężną.

Przestępstwo groźby karalnej w orzecznictwie:

- *Informacja o przestępstwie już popełnionym nie stanowi groźby w rozumieniu art. 190 § 1 k.k (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 31 stycznia 2022 r., II AKa 239/21, LEX nr 3322546),*
- *W przypadku przestępstwa z art. 190 § 1 k.k. skutek jest ze swojej istoty okolicznością oderwaną od samego działania sprawcy. Nie jest też tak, że lęk przed spełnieniem groźby musi być wywołany wyłącznie zachowaniem sprawcy kończącym się z chwilą jej wyrażenia, ale mogą go katalizować inne okoliczności, w tym także późniejsze zachowanie sprawcy (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 maja 2021 r., II AKa 34/21, LEX nr 3196739),*
- *Treścią groźby musi być zapowiedź popełnienia przestępstwa. Istotą groźby jest bowiem oddziaływanie na psychikę drugiej osoby przez przedstawienie zagrożonemu zła, które go spotka ze strony grożącego albo innej osoby, na której zachowanie grożący ma wpływ (Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2019 r., V KK 102/19, LEX nr 2657465),*
- *Dla wyczerpania znamion występku z art. 190 § 1 k.k. nie jest wymagane istnienie poczucia strachu przed osobą sprawcy, a wyłącznie obawa spełnienia gróźb przez niego wypowiadanych. (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 marca 2019 r., II AKa 13/19, LEX nr 2775722).*

Jak należy postępować z groźbami wypowiedzianymi pod naszym adresem w cyberprzestrzeni?

Takie groźby również mogą spełniać przesłanki groźby karalnej. Aby groźby wypowiadane, wypisywane pod naszym adresem w cyberprzestrzeni były karalne to tak jak w przypadku tradycyjnej formy muszą wywoływać w nas przewidziany w ustawie skutek - uzasadnioną obawę, że wypowiedziane groźby zostaną spełnione.
Tak jak w przypadku gróźb werbalnych, tak w przypadku cyberprzemocy ważne jest możliwość udowodnienia działania sprawcy, czyli udokumentowanie takich wypowiedzi.
Jeśli wypowiedzi zawierające groźby zostały opublikowane w serwisach społecznościowych, na forach, to aby móc udowodnić popełnienie przestępstwa trzeba je udokumentować, zebrać dowody na jego popełnienie, np. wykonać zrzut ekranu, zachować wiadomość e-mail, sms, w taki sposób żeby można było zidentyfikować nadawcę.
To przestępstwo ścigane jest na wniosek pokrzywdzonego.
Jeżeli jesteśmy przekonani, że do niego doszło należy zawiadomić Policję bądź Prokuraturę i złożyć wniosek o ściganie.

Złożenie wniosku o ściganie nie musi odbyć się z zachowaniem jakieś szczególnej formy. Nasze oświadczenie – ustnie do protokołu bądź na piśmie musi zawierać wniosek pokrzywdzonego o ściganie i ukaranie sprawcy przestępstwa.
Od chwili złożenia wniosku postępowanie toczy się dalej z urzędu.
Jeżeli po przeprowadzeniu postępowania zostanie potwierdzone, iż do przestępstwa doszło to jego sprawca może zostać ukarany grzywną, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.

Mobbing- jak się bronić?

Wraz ze wzrostem świadomości społecznej dotyczącej stypizowania zachowań, w tym zachowań w miejscu pracy, pojawiła się instytucja mobbingu- którą kodeks pracy określa jako „działania lub zachowaniadotyczące pracownika lub skierowane przeciwko pracownikowi, polegające na uporczywym lub długotrwałym nękaniu lub zastraszaniu pracownika, wywołujące u niego zaniżoną ocenę przydatności zawodowej, powodujące lub mające na celu poniżenie lub ośmieszenie pracownika, izolowanie go lub eliminowanie z zespołu współpracowników".

W związku z tym, iż ustawodawca nie wskazał jakie konkretnie działania są mobbingiem a podał jedynie systemy zachowań, a właściwie nawet skutki takich systemów, każdorazowo należy dokładnie przeanalizować zarówno działania sprawcy mobbingu jak i efekty (skutki) jakie ujawniają się na ofierze mobbingu, gdyż zachowania nie zawsze mogą być traktowane jednakowo.

Jak widać z definicji, mobbing to szeroki wachlarz uporczywych i długotrwałych negatywnych zachowań wobec pracownika, mających wywołać u niego strach, poczucie niskiej samooceny, charakteryzujących się ośmieszaniem i nękaniem.

Takie zachowania, z jakimi spotkać się może pracownik w miejscu pracy, mogą pochodzić nie tylko od pracodawcy, ale mogą również pochodzić od innego pracownika czy pracowników, którzy wykonują pracę na tym samym lub podobnym szczeblu zatrudnienia.

Mobbing może pojawiać się w różnych obszarach zachowań w pracy :

- izolacja, odsuwanie na bok, pomijanie w przydzielaniu zadań, ignorowanie,
- może mieć podtekst seksualny – należy pamiętać, że takie same zachowania przez różne osoby mogą być odbieranie i traktowane w różny sposób – „niewinne" żarty o podłożu seksualnym, dla jednej osoby są sposobem na rozrywkę a dla drugiej osoby mogą być zachowaniem kategorycznie niedopuszczalnym i obraźliwym.

Zachowania mobbingowe mogą przejawiać się również w próbach nawiązywania kontaktów fizycznych, zarówno dotyczących oczekiwanych relacji ale również niedopuszczalnych czynności, czy prób kontaktu fizycznego – nawet najmniej dla jednej osoby niewinny kontakt, może być niemiły dla drugiej:

- wyśmiewanie, kpienie, „strojenie żartów”, czy stałe przypisywanie podtekstu,
- gdy żarty i kpiny mają na celu ośmieszenie drugiej osoby, poniżenie jej w oczach pozostałych pracowników, obniżenie jej samooceny.

Należy pamiętać, że każde zachowanie mające na celu nękanie, tworzenie sytuacji dyskomfortowych i poniżających a do tego uporczywe i powtarzalne to mobbing.

Jak się bronić ?

Podmiotem ponoszącym konsekwencje mobbingu jest pracodawca - więc jemu należy przede wszystkim zgłosić każdy problem związany z mobbingiem. To pracodawca właśnie powinien podjąć czynności zmierzające do rozpoznania problemu, wyciągnięcia z niego konsekwencji i zapobieżenie temu mobbingowi na przyszłość.

Kodeks pracy nakłada na pracodawców szereg obowiązków mających na celu przeciwdziałanie mobbingowi - np. poprzez umieszczenie w regulaminie pracy odpowiednich postanowień mających na celu przeciwdziałanie.

Ofiara mobbingu która wskutek działań niedozwolonych rozwiązała umowę o pracę, ma prawo dochodzić od pracodawcy również odszkodowania, w wysokości nie niższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę.

Gdy dojdzie do mobbingu w pracy pracodawca może odpowiadać prawnie zarówno w przypadku gdy sam dopuścił się działań zabronionych jak i wtedy gdy tolerował zachowania mobbingowe pracowników, pobłażał im, nie podjął działań zapobiegawczychi lekceważył skargi.
Pracodawca może uwolnić się od odpowiedzialności z tytułu mobbingu, jedynie wtedy gdy udowodni, że podjął działania antymobbingowe, które realnie i obiektywnie ocenione powinny być skuteczne.

Ofiara mobbingu powinna pamiętać, iż jeżeli doszło u niej do rozstroju zdrowia wskutek mobbingu może ona na drodze sądowej dochodzić od pracodawcy odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Zapobieganie oszustwom

Zmieniają się czasy, zmieniają się również metody oszustów. W dzisiejszym artykule przedstawimy najczęstsze rodzaje oszustw z jakimi możemy spotkać się w codziennym życiu, oraz nowe modyfikacje znanych już metod, pokażemy jak je rozpoznać i jak się ich ustrzec.

Ciągle popularna metoda jest metoda na spadek czy wygranie na loterii.

Oszustwo zaczyna się od otrzymania wiadomości, listu, telefonu z informacją, iż czeka na nas „duży spadek po dalekim krewnym" lub że „wygraliśmy na loterii dużą kwotę". Osoba dzwoniąca przedstawia się jako operator loterii lub prawnik działający w imieniu zmarłego krewnego. Oszust informuje ofiarę, iż do uzyskania spadku lub odebrania wygranej potrzebne jest dokonanie „drobnej" płatności z góry, za czynności kancelaryjne.

Powinna nas od razu zaalarmować treść samego pisma lub wiadomości gdyż nie jest ona jest bardzo wiarygodna, gdy ją spokojnie przeczytamy. Każdy z nas wie czy wśród krewnym mamy bogatych zagranicznych krewnych i możemy to sprawdzić, wiemy też w jakiej loterii braliśmy udział i czy możemy się spodziewać stamtąd wygranej. Jeżeli nie braliśmy udziału w żadnej loterii to na 100 % w niej nie wygraliśmy. Należy też pamiętać że żadna prawdziwa kancelaria prawna ani organizator loterii nie wymagają wpłat pieniędzy w taki sposób.

Inną metodą, która rozpowszechniła się szczególnie w czasie pandemii jest metoda na przedstawiciela instytucji.

Zmieniają się czasy, zmieniają się również metody oszustów. W dzisiejszym artykule przedstawimy najczęstsze rodzaje oszustw z jakimi możemy spotkać się w codziennym życiu, oraz nowe modyfikacje znanych już metod, pokażemy jak je rozpoznać i jak się ich ustrzec.

Ciągle popularna metoda jest metoda na spadek czy wygranie na loterii.

Oszustwo zaczyna się od otrzymania wiadomości, listu, telefonu z informacją, iż czeka na nas „duży spadek po dalekim krewnym" lub że „wygraliśmy na loterii dużą kwotę". Osoba dzwoniąca przedstawia się jako operator loterii lub prawnik działający w imieniu zmarłego krewnego. Oszust informuje ofiarę, iż do uzyskania spadku lub odebrania wygranej potrzebne jest dokonanie „drobnej" płatności z góry, za czynności kancelaryjne.

Powinna nas od razu zaalarmować treść samego pisma lub wiadomości gdyż nie jest ona jest bardzo wiarygodna, gdy ją spokojnie przeczytamy. Każdy z nas wie czy wśród krewnym mamy bogatych zagranicznych krewnych i możemy to sprawdzić, wiemy też w jakiej loterii braliśmy udział i czy możemy się spodziewać stamtąd wygranej. Jeżeli nie braliśmy udziału w żadnej loterii to na 100 % w niej nie wygraliśmy. Należy też pamiętać że żadna prawdziwa kancelaria prawna ani organizator loterii nie wymagają wpłat pieniędzy w taki sposób.

Inną metodą, która rozpowszechniła się szczególnie w czasie pandemii jest metoda na przedstawiciela instytucji.

W związku z faktem iż ograniczony był dostęp do instytucji, ograniczona było możliwość wychodzenia z domów, dało to przestępcom pomysł na kolejną modyfikacje oszustwa. W metodzie tej oszuści podają się za przedstawiciela instytucji np. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, urzędu skarbowego, pracownika przychodni, banku oferując pomoc w załatwianiu spraw przed tymi instytucjami „bezpośrednio w domu" ofiary. Ta pomoc może dotyczyć np. wypełnienia druku, zeznania podatkowego, wniosku o nową kartę bankomatową itp. Gdy ofiara wpuści przestępcę do mieszkania może zostać okradziona, ale może też dojść do wyłudzenia danych, przestępcy robią zdjęcie dowodu osobistego które potem może posłużyć im do popełniania dalszych przestępstw np. we wzięciu kredytu na dane ofiary.

Znanym ale wciąż aktualnym sposobem jest metoda na „pracownika spółdzielni", „gazowni" gdzie przestępcy podają się za pracownika lub inkasenta i mechanizm ich działania jest taki jak wskazano powyżej. Czy można ustrzec się przed przestępstwem ? – należy pamiętać że właściwie żadna instytucja nie wysyła sama z siebie urzędników do takiego „chodzenia po domach". Oczywiście osoby które nie mogą się same poruszać mogą wystąpić do każdej z nich o pomoc i przysłanie pracownika ale każdorazowo jest to z inicjatywy obywatela a nie samego urzędu. Po takim telefonie czy próbie wizyty należy zadzwonić do osób z rodziny, do urzędu który chce przysłać pracownika a w efekcie na telefon alarmowy Policji.

Ostatnio upowszechniła się na „sąsiada z górnego piętra" polega na tym że przestępca przedstawia się jako „sąsiad z góry" który prosi o pożyczkę pieniędzy na leki dla chorego dziecka na „dosłownie kilka godzin, dopóki żona nie wróci z pracy".

Ten „sąsiad" jest bardzo „wiarygodny", przychodzi do ofiary w kapciach, domowym stroju, wszystko to ma uprawdopodobnić jego historię. Najczęściej „pożyczka" dotyczy kilkuset złotych. Oczywiście pieniędzy najprawdopodobniej nigdy nie odzyskamy, jednak zawsze otworzenie drzwi nieznajomym wiąże się z ryzykiem szczególnie dla osoby starszej i samotnej. Należy pamiętać żeby sąsiadom otwierać tylko tym, których faktycznie znamy.

Najnowszym i niestety bardzo skutecznym trendem oszustów jest oszustwo na inwestycję w kryptowaluty.
W tej metodzie zachęcają do inwestycji w kryptowaluty, wskazując, że w dobie pandemii gdy oprocentowanie lokat jest na poziomie 0 % lub 0,5% oni są w stanie zapewnić wysokie zyski. Dochodzi do zawarcia prostej, ale profesjonalnie wyglądającej umowy oraz do przesłania na komputer „ofiary" pliku z programem który ma być całkowicie „bezpieczny". Po zainstalowaniu tego programu mamy mieć „pełen dostęp do naszych zysków" a w efekcie dajemy przestępcom pełne dane do naszych haseł, loginów, sposobów logowania do banku. Sama kradzież środków z naszego konta to jedynie początek problemów. Przestępcy podszywając się pod nas zaciągają wysokie kredyty, uwierzytelniając je naszymi danymi (pamiętajmy, że mają pełen dostęp do sposobów naszego logowania) i przesyłają środki w ten sposób uzyskane na zagraniczne rachunki.
Kolejną, znaną już metoda jest metoda „na wnuczka" „na policjanta"
W tej metodzie przestępcy starają się wyszukać w społeczności osoby starsze, często mieszkające samotnie, często oszustwo poprzedzone jest obserwacją ofiary.
W przypadku tych przestępstw oszuści zbierają podstawowe danych rodzinnych, informacji o najbliższych członkach rodziny, właśnie o tym „wnuczku" przystępują do oszustwa. Samo oszustwo zaczyna się telefonem do starszej ofiary w czasie którego sprawca w sposób dość zdenerwowany i chaotyczny przedstawia się jako jej „wnuczek" i informuje "babcię" czy „dziadka" o swojej nagłej trudnej sytuacji najczęściej o wypadku samochodowym, nadchodzącym możliwym aresztowaniu.
Mówi, że żeby uwolnić się od odpowiedzialności, naprawić szkodę, uniknąć więzienia itp. musi szybko wpłacić dużą kwotę pieniędzy, których nie ma a które „babcia" musi mu pożyczyć. Często ten „wnuczek" nie zna prawdziwego imienia wnuczka, ale ofiara sama mu je podpowiada słowami "halo, kto to? ty Zbyszku?" i przestępca już wie, że jest tym „Zbyszkiem". W chaotyczny i zdenerwowany sposób błaga babcię, dziadka czy innego członka rodziny o pieniądze na ratunek mówiąc że po te pieniądze przyśle „kolegę". Chcąc ratować swojego wnuczka, babcie i dziadkowie przekazują oszczędności całego życia i tym samym padają ofiara przestępców.

To oszustwo „na wnuczka” stało się już dosyć popularne i znane nawet w mediach więc oszuści dokonali modyfikacji tego sposobu „metodą na policjanta”. Dzieje się tak szczególnie gdy sprawcy wyczują w czasie rozmowy z „wnuczkiem”, że babcia czy dziadek są sceptyczni, wahają się. Po telefonie „od wnuczka” dzwoni osoba podająca się za policjanta z najbliższej komendy Policji i informuje, że właśnie namierzają tego przestępcę, tego „wnuczka” który jest oszustem. Policjant który przedstawia swój stopień i brzmi bardzo „fachowo” wskazuje na konieczną pomoc babci w ujęciu przestępców i proponuje „zaopiekowanie się oszczędnościami” które będą stanowiły przynętę na przestępców i pomogą w ich ujęciu. Po takim telefonie zjawia się osoba przebrana w policyjny mundur, przejmuje pieniądze i znika, ponieważ jest to przebrany przestępca.
Co zrobić gdy obierzemy taki telefon? Przede wszystkim należy najpierw zadzwonić samemu do członków rodziny, weryfikować telefon i sytuację „wnuczka”, dalej zadzwonić pod numer Policji i poinformować o sytuacji. Należy zastanowić się i zweryfikować wszystkie informacje, a w czasie telefonu na Policję uzyskacie Państwo najszybszą pomoc i ochronę.
W związku z komercjalizacją rynku usług na dostawy gazu, energii elektrycznej czy telefonii pojawia się metoda na przedstawiciela handlowego usług masowych .

Konsumenci w większości nie chcieli zmieniać dotychczasowego operatora więc wymyślono liczne sposoby na to żeby odbiorców „namówić” na podpisanie nowej umowy wprowadzając ich w błąd co do samego operatora jak i sprzedawanej usługi. Zdarzały się sytuacje, że nieuczciwi handlowcy przedstawiali się jako przedstawiciele dotychczasowego dostawcy usług, którzy w związku „ze zmianą przepisów” muszą jedynie aktualizować dotychczasową umowę. Ofiara pozostawała w przekonaniu, że dostawca usług jest ten sam a podpis dotyczy jedynie tej aktualizacji, jednak okazywało się po czasie, że mają podpisaną zupełnie nową umowę z nieznanym jej podmiotem, umowę której tak naprawdę wcale nie chcieli podpisać.

Aby ustrzec się przed takim oszustem jest przede wszystkim czytanie umowy przed podpisaniem ! Sprawdzić wszystkie warunki, nazwę dostawcy, identyfikator handlowca. Można również zadzwonić na infolinię dotychczasowego dostawcy usług z zapytaniem o konieczność „podpisania aktualizacji". Należy też pamiętać, że w ciągu 14 dni (kalendarzowych) od popisania takiej umowy możemy złożyć oświadczenie (listem poleconym) o treści „odstępuję od umowy zawartej dnia.." i taka umowa nie wchodzi w życie.
Podobną techniką oszustów jest metoda na sprzedaż akwizytorską. W tej metodzie osoba podająca się za akwizytora próbuje sprzedać ofierze jakieś przedmioty lub usługi. Po wpuszczeniu do domu może nie tylko dokonać kradzieży korzystając z nieuwagi ofiary, ale może również wpuścić do mieszkania inne osoby przez otwarte drzwi i zagrozić nie tylko mieniu ale także zdrowiu i życiu ofiary. Podstawowa zasadą musi być nieufność wobec obcych i nieotwieranie im drzwi, w szczególności gdy przebywamy w domu.

Tak wygląda ABC oszustów i ich podstawowe techniki działania.

Powstaje pytanie co zrobić gdy padniemy ofiarą oszusta?
Przede wszystkim należy pamiętać o zabezpieczeniu jak największej liczby dowodów – dokumentów, wizytówek,e-maili, linków do strony, danych kontaktowych, dokumentacji potwierdzającej dokonanie płatności, im więcej tych danych mamy i przekażemy organom ścigania, tym większa szansa na ujęcie i ukaranie sprawcy. Kolejnym krokiem jest zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa w jednostce Policji lub w prokuraturze, najlepiej najbliższej dla miejsca zamieszkania lub miejsca, w którym w danym momencie się znajduje. W zależności od kwoty jakiej oszustwo dotyczy może być ono wykroczeniem lub przestępstwem. Należy zgłaszać wszelkie czyny oszustów, nawet jeśli kwota jakiej ono dotyczy nie jest bardzo duża, dlatego że tym samym zwiększamy prawdopodobieństwo ich wykrycia i uniemożliwienia dalszego popełniania przestępstw.

Ponieważ niektóre dane są dość ulotne i łatwe do zniszczenia i zmiany w szczególności gdy chodzi o dane teleinformatyczne to zawiadomienie o popełnieniu tego typu przestępstwa, należy złożyć możliwie w jak najkrótszym czasie od momentu jego ujawnienia.